

Eriksdal genom tiderna

Länge var Södermalm (tidigare Åsön) en lantlig utkant av Stockholm. Här låg mest malmgårdar och betesmarker som stadens (Gamla Stans) invånare hade i sin ägo.

Brf Ingenjören 10 är belägen på Ringvägen, som fick sitt nuvarande namn 1885. Den hette tidigare Södra Esplanaden. Till en början var det tänkt att Ringvägen skulle börja vid Söder Mälarstrand och sluta vid Stadsgården men planerna ändrades. Istället sträcker den sig från Vita Bergen, förbi Skanstull och fram till Skinnarviksberget. Ringvägen korsar Götgatan som i sin tur kan spåras ända bak till 1494. Den går längs Stockholmsåsens högsta punkt och var den enda vägen söder ut ur stan. Här filtrerade gruset vatten som i sin tur blev särskilt lämpligt för öltillverkning. På 1800-talet kallades dessutom den långa backen ner mot Skanstull för "Fyllebacken" på grund av de många krogar som låg där.

Ursprungligen var Skanstull en av de tullar som fanns vid infarterna till Stockholm fram till 1850-talet. Dess tidigare namn var Grinds tull efter det tegelbruk, Grinds tegelbruk, som på 1500-talet låg ungefär vid nuvarande Eriksdalsbadet. 1622 beslutade man att det skulle finnas en tullavgift för alla varor som fördes in till Stockholm för försäljning. Man satte då upp ett högt tullstaket runt hela staden. Här och var fanns det öppningar som var så kallade tullstationer. Där bland Grinds tull, senare Skans tull. Platsen beskrivs som en relativt tråkig plats med leriga vägar, dåliga träkojor och diverse handelsbodas där man gjorde sina inköp. Inte långt därifrån låg galbacken och kolerakyrkogården. Skans tull fick sitt namn efter en försvarsanläggning, skans, som anlades här. Tullstationen drogs in 1857.

På 1860-talet anlades ett vattenledningssystem i Stockholm. Vatten pumpades från Årstaviken och var med dagens mått inte särskilt hälsosamt och kallades för "Årstapilsner". Till vattenverket hörde många byggnader. Man använde bl.a. en gammal gård från 1700-talet som personalbostäder. Gårdens namn var Eriksdal. Omkring 1920 lades vattenverket ner och de bassänger som använts för rening av vattnet kom att bli tennisbanor och badbassänger. 1923 invigdes Eriksdalsbadet. På 1960-talet byggdes badet om och 1999 invigdes det bad vi har idag.

Inte långt från Eriksdalsbadet låg på 1940-talet en dansbana kallad "Sprallen". Den var på den här tiden Sveriges största dansbana. Här ligger sedan 1900-talets början ett stort antal kolonilotter. Kolonisterna var inte glada över dansbanans placering eftersom deras blommor ofta blev stulna av unga gentlemän som ville uppvakta sina damer. Till följd av detta fick dansbanan så småningom flyttas till Långholmen. Sprallen finns nu åter på den ursprungliga platsen sedan ett par år.

Vid tanken på Skanstull är det i dag Skanstulls köpcentrum Ringen som de flesta ser för sitt inre öga. Mitt emot Ringen centrum finns Åhléns, tidigare kallat Åhlén & Holm, även kallat Sucken. Verksamheten började som en postorderfirma i Dalarna. Då sålde man framför allt flaggor och kungaporträtt. 1915 flyttade Åhlén & Holm till Stockholm. Den nuvarande byggnaden är uppförd i slutet av 1920-talet. Den blå, klotformade klockan sattes upp 1943.

1905 anlades det första "spårekipaget" vid Skanstull. Förutom att transportera vanliga passagerare kunde det emellanåt användas för att frakta boskap till slakthuset. Ibland användes det även som begravningsfordon. I korsningen Götgatan – Ringvägen ligger det i dag en tunnelbaneuppgång samt busshållplats. Förbi Skanstulls tunnelbanestation färdas runt 53 000 resenärer per dag. Den 1 oktober 1933 öppnades den ursprungliga stationen som då kallades för Ringvägen. Det var en spårvägsstation som senare byggdes om och 1 oktober 1950 öppnades på nytt som tunnelbanestation. Uppgången mot Allhelgonagatan öppnades först sju år senare. De clowner som innan stationens ombyggnad (2003 - 2004) prydde stationens väggar var gjorda av konstnären Gunnar Söderström 1980.

Fram till 1800-talets slut var väderkvarnar en vanlig syn på Södermalm eftersom holmen är relativt högt belägen. Helgalunden som ligger snett bakom vårt hus har fått sitt namn från väderkvarnen Häljan som i sin tur fått sitt namn från sin ägare Helge Helgesson (död 1672).

1938 invigdes Eriksdalsskolan, då betraktad som en av Europas modernaste skolor. Skolan inriktade sig på handel och hushållsteknik. Jazzbandet Horns Jazz Band höll på 1950-talet "skandalartade" jazzkonserter på skolan. Konserterna kom att förbjudas av skolans rektor. På

baksidan av skolan fanns det en ganska stor skolträdgård. Den kan man fortfarande hitta lämningar efter. På skolan fanns det även en "friluftsskola" för barn som insjuknat i TBC. Barnen hade samtliga lektioner utomhus oavsett årstid. Det ansågs stärka de lungsjukas fysik. Eriksdalshallen är samtida med Eriksdalsskolan. Här fanns det bl.a. en skidhoppningsbacke inomhus. Läktarna rymde 2 500 personer. Hallen användes inte bara till sportevenemang. 1957 ägde här rum en Miss Jumper-tävling och året därefter kom dåtidens stora rockstjärna Tommy Steel för att spela.

Inte långt från vårt hus fanns på Ringvägen 21 mellan åren 1890 - 1974 ett barnsjukhus vid namn Samariten. Den berömda sångerskan Jenny Lind (1820 - 1887) hade tidigare testamenterat en större summa pengar till sjukhuset, vilket möjliggjorde uppbyggandet av en ny huvudbyggnad. 1974 lades sjukhuset ner för att sedan även rivas. Endast administrationsbyggnaden står kvar som nu för tiden rymmer Samaritens daghem. På Ringvägen 52 ligger Södersjukhuset. Sjukhuset uppfördes 1937 - 1944 av arkitekten Hjalmar Cederström. Intill vårt hus finns ytterligare ett sjukhus, kallat Rosenlunds sjukhus. Rosenlund var ursprungligen namnet på en trädgård intill Tantolunden. Häromkring fanns det tobakslador, trädgårdar och fält. På 1800-talet utrymdes tobaksladan för att användas som nödbostäder för att rymma bostadslösa som skulle utnyttja lokalerna och göra dem till sina temporära hem.

Närmare Rosenlunds sjukhus finnes Guldrölopshemmet (1913). Det är ett ålderdomshem för gifta åldringar och uppfördes för att fira Oscar II:s och drottning Sofias guldrölop 1907. Som mest rymmer hemmet omkring 1 200 personer. I närheten finner man även Blomsterfondens hus som är ett ålderdomshem där de äldre har egna lägenheter men får hjälp av jourhavande personal som finns i huset vid behov.

Under sent 1930-tal byggdes Eriksdalshallen. Innan Eriksdalshallen byggdes bodde här "rackaren". En rackare var någon som slaktade och flådde hästar. Därav namnet på det berg, Rackarberget, som Södersjukhuset ligger på. Där det nu ligger en idrottsplats var den innan en bäckravin som senare fylldes med sprängsten och såldes av staten till ett billigt pris. Här byggdes sen så kallade "B-bostäder". Tjurberget har fått sitt namn på grund av att det var här som stadens borgare lät sin boskap beta.

Under Eriksdalsområdets senare historia utspelades ett drama. 1944 utsattes området för ett ryskt bombanfall. Bombningen ledde inte till några större personskador men däremot till omfattande materialskador. Glasmästare fick byta ut tiotusentals rutor. Inte bara Eriksdal blev

bombat vid denna tidpunkt i Stockholm utan även Saltsjö-Järla. Likaså Södertälje och Strängnäs. Sovjet bad om ursäkt för "incidenten" och kallade det för en felnavigering. De sade sig ha misstagit Sverige för en bit av Åland. I själva verket satt vid den tidpunkten en rysk spion, Sidorenko, på livstid i svenskt fängelse. De sovjetiska myndigheterna hade försökt få Sverige att släppa honom men Sverige vägrade. Efter bombanfallet flyttades dock Sidorenko från Sverige till London.

På Ringvägen 87 finner vi ett gult hus. Huset är uppfört 1934. I botten finns här två restauranger. Fram till 1999 då Thomas Falk, Annbritt Ryman, Inger Konradsson, Per Larsson, Mats Jansson, Anders Göransson och Berit Holmgren började arbeta för att omvandla huset till en bostadsrättsförening, sköttes det av Diligentia. Efter att ha skickat ut en intresseanmälan till husets boende samlades man våren 2000 till ett stormöte på gården. Holmgren och Falk hade kontaktat Diligentia och försökte få till stånd ett samtal och en förhandling. Våren 2001 kom slutligen ett köpebrev från Diligentia. Det var redan påskrivet och summan stod på 68 000 000 kronor. De båda kontaktade genast husets boende som gav klartecken för att gå vidare med affären. I oktober 2001 var affären klar. Ingenjören 10 var nu en bostadsrättsförening.

Den första styrelsen stod nu inför föreningens första uppdrag – att påbörja renoveringar av fastigheten. Den första åtgärd som gjordes var att göra om porten. Den skulle vara av ek och se ut som den ursprungligen gjort på 1930-talet. Eftersom julen närmade sig låg nästa uppdrag i att skaffa en riktig julgran, en tradition som upprätthållits sedan dess. Därefter följde målning av trapphusen, nya armaturer och en början på gårdsuppskötsel. På innergården finns det gott om plats för både cyklar och umgänge, kanske med någon av de grillar som föreningen tillhandahåller.

Text och efterforskningar: Anna Berglund 2006

Senast uppdaterad: 2020

Källor: Stockholms Stadsmuseums arkiv & Rydén och Smith Stadsvandringar HB